

Эткинд. – Ленинград: "Советский писатель", 1963. – 431 с. 6. *Olson, Charles Selected Writings of Charles Olson / Charles Olson // edited by Robert Creely. – New Directions Publishing, 1997. – 280 p.*

Скибицька Н.В., к. філол. н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

НОВІ МОНО- І ПОЛІЛЕКСЕМНІ НОМЕМИ В ЗАГОЛОВКАХ АНГЛІЙСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ

У статті розглянуто роль полілексемних словосполучень, що функціонують як номеми в заголовках англomовних періодичних Інтернет-видань і сприяють спеціалізації найменувань завдяки посиленню ролі гіпонімів, згрупованих навколо здебільшого уже відомих гіперонімів.

Ключові слова: полілексемні (аналітичні) найменування, заголовки періодичного інтернетвидання, спеціалізація понять.

В статті проаналізована роль полілексемних словосочетаний, которые функционируют в качестве номем в заглавиях английских периодических интернет-изданий и способствуют специализации наименований благодаря активизации роли гипонимов, сгруппированных вокруг преимущественно уже известных гиперонимов.

Ключевые слова: полилексемные (аналитические) наименования, заглавие периодического интернетиздания, специализация понятий.

The paper studies the role of polylexemic phrases that function as nomemes in headlines of English Internet periodicals and contribute to specialization of titles by enhancing the role of hyponyms, mostly clustered around the known hyperonyms.

Key words: polylexemic (analytical) nominations, headline of Internet periodical, specialization of concepts.

У лінгвістиці тексту, починаючи з шістдесятих років минулого століття і досьогодні, багато уваги приділяють вивченню заголовків у структурі текстів різних стилів та їхньому функціональному призначенню: Севбо- Білецька І.П. [Севбо-Белецкая 1966], Мосієнко О.В. [Мосієнко 2005], Рудницькая В.А. [Рудницькая 1995], Малюга О.Н. [Малюга 2005], Мустафаєва К.В. [Мустафаєва 2004] та ін. Ця проблематика вимагає нового висвітлення в зв'язку з поширенням та утвердженням електронних засобів масової інформації.

Першопризначенням заголовків є вказівка-відсилання до теми тексту, що слідує за ним. Залежно від цього вибудовується стратегія добору мовних засобів для його оформлення і впливу на читача.

ЗМІ, зокрема періодику, зорієнтовано насамперед на необхідність повідомлення про найактуальніші на певний час події і привернення до них уваги. Настанова на "новинність" події вимагає відповідного мовного оформлення. Це зумовлює потребу в нових назвах, серед яких багато складних слів та полілексемних номем. Вони здатні не лише називати нові реалії й поняття, а й переназивати вже відомі речі. Часто подібні до цього одиниці стають засобом емоційного впливу на читача завдяки незвичній структурі лексеми або словосполучень, що виконують роль розчленованих (аналітичних) найменувань.

Назви-словосполучення, композити та юкстапозити поширені в мовах різного типу, але особливо вони характерні для аналітичних мов, до яких належить англійська. Можна припускати, що ті з них, які властиві заголовкам у періодиці Інтернет-видань, відображують найістотніші суспільні зміни, "гарячі лінії" фокусування уваги читача. Вони дозволяють окреслити угруповання новотворів, з'ясувати їхні особливості у відповідь на "запити" суспільства.

У сучасних мовах дедалі активніше утверджується принцип сіткової організації семантики розчленованих номінацій, про який свого часу писав Е.Ф. Скороходько в аналізі термінологічної лексики [Скороходько 1983]. Розгляд полілексемних номінацій у англійських заголовках періодичних інтернетвидань засвідчує формування таких поняттєвих сіток, у вузлах яких перебувають іменники – родові найменування різних суспільних об'єднань.

Цю роль виконують іменники на зразок англійських *party, group, media, committee, union* означувані прикметниками або іменниками. Так, іменник *party* об'єднує словосполучення уже відомі *Reform Party, Liberal Party*: "Reform Party Backs Nader, Offering Line on Ballots" Партія реформ підтримує Надер пропонуючи лінію в голосуванні (NYT, 13.05.2004) та "*Liberal Party and Others Fall Short of Votes to Stay on Ballot*" Ліберальній партії та іншим партіям бракує голосів, щоб залишитися у списку кандидатів (NYT, 7.11.2012) і нові *Sunday Dialogue: Will a Third Party Help?* Чи допоможе третя партія? (NYT, 1.01.2012).

Іменник *group* сполучається з загальними *Knight Capital Reaches Rescue Deal with Investor Group* Найт Кепітал досягає рятівної угоди з інвестиційною групою (NYT, 6.08.2012), *UnitedHealth Group Survey Reveals Americans Know Type 2 Diabetes is Largely Preventable*

Дослідження групи охорони здоров'я свідчить, що американці знають, що діабету другого типу значною мірою можна запобігти (NYT, 2.11.2012) та власними назвами *Apollo Group to Buy Maker of Math Courses* Аполлон Група придбає виробника математичних курсів (NYT, 3.08.2012), що разом стають розчленованим найменуванням нового угруповання людей.

Розчленовані найменування з лексемою *media* вказують на її різновиди в словосполученнях зі словами-конкретизаторами: *3 ways to deal with digital media when you die* 3 способи розібратися з цифровими медіа, коли ви померли (NYT, 5.09.2012) та *40 events in Digital Media and more* 40 подій у світі цифрових медіа та більше (NYT, 20.09.2012).

У полілексемних найменуваннях заголовків зі стрижневим іменником *committee* означувачі вказують призначення комітетів: *Science and Technology Committee publishes report* Комітет з питання науки та технологій публікує звіт (P, 25.09.2012), *Justice Committee publishes report on the Committee's opinion...* Комітет з питань правосуддя публікує звіт з приводу думки комітету... (P, 2.10.2012)

Іменник *union* в заголовкових полілексемних найменуваннях, поєднуючись з власними назвами набуває емоційного забарвлення: *'Non-Profit' Union Buster May Have Run Afoul of IRS* мітинг "неприбуткової" профспілки може суперечити внутрішній податковій службі (B, 2.11.2012).

Такий принцип групування полілексемних найменувань в англійській стає явищем міжмовним. Дослідники відзначають, що в сучасній українській мові активізувалися в ролі видових назв у полілексемних утвореннях іменники *блок, партія, фронт, тандем, група* [Бойчук 2012, 101].

Подібну до них функцію виконують назви абстрактних дій, що містять сему "колективні зусилля" й трапляються в заголовках англійських періодичних інтернетвидань: *Gender Politics: Romney's Standing with Women* Гендерна політика: Ромні – на боці жінок (NJ, 4.09.2012), *The Appearance of gender Politics* Поява гендерної політики (NJ, 12.08.2012).

Ефект емоційного впливу на читача допомагає досягнути переносне використання іменників-назв явищ природи для характеристики стану людей *Poland accused of creating 'climate of fear' for environmental campaigners* Польщу звинувачено у створенні "клімату страху" для учасників кампанії захисту довкілля (G, 3.11.2012) або *Commissioners consider land code amendments to improve business climate* Члени комісії

розглядають поправки до Земельного кодексу, щоб покращити бізнес-клімат (N, 25.07.2012). Виразне розмовне забарвлення властиве характеристичі "політики однієї дитини" *China thinktank urges end of one-child policy* (G, 31.10.2012).

Розмовним є визначення пивної дієти, що має антиалкогольне спрямування, але зорієнтоване на її "позитив у досягненні спортивної форми": *Man losses 22 pounds on all-beer diet* Чоловік втрачає 22 фунти ваги на виключно пивній дієті (CBS, 21.04.2012), *The 'beer diet' exists, and it's a bad idea* Пивна дієта існує і це – погана ідея (E, 1.03.2012).

У заголовках деякі назви стають засобом номінації, маючи оцінне експресивне, розмовне значення: *Obama laments 'heartbreaking' storm as Sandy leaves US east coast daunted; China thinktank urges end of one-child policy* (G, 31.10.2012).

У заголовках англійських періодичних інтернет-видань представлено найменування абстрактних ознак, що час від часу актуалізують певні гострі реалії суспільного життя: *Language Separatism Separates Us* (CT, 16.10.2003).

Частотні словосполучення з іменником родовою назвою типу *case* справа та іменником власною назвою: *Jerry Sandusky case* або загальною назвою події, що мала резонансний характер у суспільстві: *Theater massacre case* або ж *Temple shooting case* (CNN, 4.11.2012). У заголовках українських періодичних видань частотніше, ніж в англійських Інтернет-виданнях, використовується іменник *справа* з прізвищем особи: справа Пукача, справа Гонгадзе, справа Макаренка – Діденка, справа Петросяна, справа Солтиса [Бойчук 2012: 101]. Поодинокі випадки вживання розширених полілексичних одиниць, зорієнтованих на асоціативне розпізнавання імені *кримінальна справа проти коменданта Майдану-2* [Бойчук 2012: 101].

Розпізнавальними ознаками для читачів заголовків можуть ставати конкретні артефакти, названі полілексемною одиницею, на зразок *Lake District I peril from phone mast 'free-for-all'* Лейк Дистрикт у небезпеці від телекомунікаційної вежі, доступної для всіх (G, 3.11.2012), де телекомунікаційна вежа означена як вежа, "доступна для всіх".

Виразне експресивне забарвлення з негативним відтінком мають полілексемні найменування осіб, у яких перший складник – означувач іменника містить порівняння людини з птахом, тобто так звану зоометафору: *Africa's top 10 tweeting politicians* Десятка африканських політиків, які залишають найбільше повідомлень у Твіттері (G, 30.10.2012). Подібну зоометафору уможливила назва

сайту соціальних мереж Twitter, Твіттер, яку утворено від англійського іменника *twitter*, щebetання.

Помітне посилення реєстру розмовності в заголовках англійських інтернетвидань за допомогою полілексемних одиниць. Його забезпечує використання дієслів як означувачів іменників. Такими є кнопка "*want*" *button* "хочу" і "*like*" *button* кнопка "подобається": *Facebook introduces 'want' button in e-commerce push* Фейсбук вводить кнопку "хочу" в просуванні електронної торгівлі (Г, 9.10.2012), *Facebook has developed a new 'want' button, similar to its popular 'like' button designed to increase its clout in e-commerce* Фейсбук розробив нову кнопку "хочу", подібну до його кнопки "подобається", призначену для збільшення його впливу на електронну торгівлю (Г, 9.10.2012).

Деякі неологізми останніх десятиліть у заголовках періодичних Інтернет-видань набувають ознаки "належність певній державі" в розширених полілексемних назвах: *UK hacker wins 10 years fight against extradition to the U. S.* (NBC, 16.10.2012).

Серед складних іменників-неологізмів, що трапляються в заголовках періодичних Інтернет-видань, є такі, що вже стали запозиченнями в східнослов'янських мовах. Це *флешмоб* – коротка масова акція, організована за допомогою Інтернету або мобільного зв'язку. Цей іменник поширився в англійських виданнях, вказуючи на масові заходи, які проводять різні об'єднання, студентські зокрема, наприклад: *Student flashmob promotes friendship* Студентський флешмоб пропагує дружбу (NBC, 7.02.2012), *Females attend flashmob to raise breast cancer awareness* Жінки відвідують флешмоб, щоб дізнатися більше про рак грудей (NBC, 20.10.2012), спортивні товариства *Badminton community unites for worldwide flashmob* (G, 18.09.2012), *Nintendo Greece scores bonus points with Super Mario flashmob* (G, 2.11.2012). Він уже використовується у метафоричних значеннях на зразок *Frozen flashmob for TV anti-smoking event in Liverpool* Заборонений (букв. заморожений, на зразок заморожених фінансових рахунків) флешмоб (CBS, 27.06.2012).

Цю лексему як родову назву об'єднання засвідчено в заголовках українських періодичних Інтернет-видань: "*У Львові затримано учасників антипрезидентського флешмобу "Рік у ярмі"*" (S, 25.02.2011).

До заголовків українських Інтернет-видань проникла англійська аббревіатура Wi-Fi: Wi-Fi набережна відкрита в Алушті (R, 5.06.2011), що характерна для багатьох англійських заголовків: *Wi-Fi News* Wi-Fi

новини; *The Source for Wi-Fi Business and Technology* Джерело для Wi-Fi бізнесу та технологій (Т, 16.09.2012).

В англійських заголовках трапляється полілексемна назва *system administartor*, що в українських назвах одержала еквівалентний переклад: *Reducing system administrator stress* Зменшуючи стрес системного адміністратора (G, 31.10.2012).

В англійській це номінативне словосполучення реалізовано ще абрєвіатурою SA: *It's SA Appreciation Day Today* Сьогодні всесвітній день системного адміністратора (G, 27. 07.2012).

Про паралельне розширення семантичного простору прикметника *social* у розчленованих номінаціях з ним та іменниками свідчать англійські заголовки *Facebook is first social network to get 1 bn users* Фейсбук – перша соціальна мережа, яка нараховує 1 млрд. користувачів (G, 13.10.2012); *How social network can destroy your social life* Як соціальна мережа може зруйнувати твоє громадське життя (G, 21.10.2012). В українських заголовках так само трапляється *соціальна мережа*, що доповнює ряд уже відомих найменувань на зразок *соціальна реклама* (про погоду, ціни на товари, здоров'я тощо), *соціальний захист*.

Розглянутий матеріал дозволяє встановити активну роль полілексемних (аналітичних) словосполучень у називанні громадських об'єднань, що так чи інакше впливають на перебіг подій у суспільстві й постійно оновлюються (це номєми з родовими назвами партій, товариств, комітетів), масових акцій (флешмоб, політика), справ, що "збудили" суспільство викликом прийнятим у ньому нормам моралі та етики, імен впливових осіб. Аналітизм таких сполучень допомагає розпізнаванню нового і оновленню вже відомого. Крім того, вони посилюють оцінний компонент, оскільки мають експресивне забарвлення або завдяки метафорі викликають негативне сприйняття певних явищ у суспільстві.

1. *Бойчук М.В.* Полілексемні неологізми у заголовках періодичних інтернет-видань // Українська мова. – № 2. – 2012. – С. 97–103. 2. *Максютова О.М.* Асоціативно-оценочные слова в заголовках британской прессы // Прагматика и стилистика текста. – Алма-Ата. – 1988. – С.107–112. 3. *Малюга Е.Н.* Роль заголовков и подзаголовков в англо–американской прессе // Язык, сознание, коммуникация. – Москва. – 2005. – №21. – С.129–138. 4. *Мосієнко О.В.* Артикль у газетному заголовку та його текстотворча функція / ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка (23). – 2005. – С.177–179.

5. *Мустафаєва К.В.* Використання мовних ресурсів для створення мовної експресії у заголовках // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып.8. – М. – Прогресс. – 2004. – С. 192–194. 6. *Рудницкая В.А.* Новые слова в заголовках англо–американской прессы и их мотивация // Изв. Вост. ин–та Дальневост. гос. ун–та. – В. – 1995. – № 2. – С.122–127. 7. *Севбо–Белецкая И.П.* Об одном методе изучения структуры связного текста. – Автореферат диссертации, представленной на соискание учёной степени кандидата филологических наук. – Москва, 1966. – 215 с. 8. *Скороходько Э.Ф.* Семантические сети и автоматическая обработка текста. – К., 1983. – 211 с.

Джерела

1. <http://www.nytimes.com/> (NYT) 2. <http://www.parliament.uk/> (P) 3. <http://www.blumberg.com/> (B) 4. <http://www.newjerseynewsroom.com/> (NJ) 5. <http://www.guardian.co.uk/> (G) 6. <http://www.naplesnews.com/> (N) 7. <http://www.cbsnews.com/> (CBS) 8. <http://www.elpasotimes.com/> (E) 9. <http://www.chicagotribune.com/> (CT) 10. <http://www.edition.cnn.com/> (CNN) 11. <http://www.telegraph.co.uk/> (T) 12. <http://www.nbcnews.com/> (NBC) 13. <http://sprotiv.org> (S) 14. <http://rep-ua.com> (R)

Славова Л. Л., к. філол. н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

СТАТУС КОНЦЕПТУ "ПОЛІТИК" У СВІДОМОСТІ СУЧАСНИХ АМЕРИКАНЦІВ ТА УКРАЇНЦІВ (ЗА ДАНИМИ АСОЦІАТИВНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ)

Стаття присвячена визначенню статусу концепту ПОЛІТИК у свідомості сучасних американців та українців (за даними асоціативного експерименту). Результати асоціативного експерименту були розділені на декілька груп, що відображають різні сторони вербалізації концепту ПОЛІТИК в американській та українській етносвідомості.

Ключові слова: *концепт, вербалізація, асоціативний експеримент, ядрена асоціативна зона, периферійна асоціативна зона.*

Статья посвящена определению статуса концепта ПОЛИТИК в сознании современных американцев и украинцев (по данным ассоциативного эксперимента). Результаты ассоциативного эксперимента были разделены на несколько групп, которые отображают разные стороны вербализации концепта ПОЛИТИК в американском и украинском этносознании.